សេចក្តីអំពាវនាវទីក្រុងភ្នំពេញ

កិច្ចប្រជុំកំពូលហ្វ្រង់កូហ្វូនីលើកទី២០

ភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ថ្ងៃទី១៥ និងទី១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៦

« កិច្ចការពារបេតិកភណ្ឌវប្បធម៌ និងការលើកកម្ពស់ភាពចម្រុះនៃវប្បធម៌ »

យើង, ប្រមុខរដ្ឋ និងប្រមុខរដ្ឋាភិបាលនៃបណ្តាប្រទេសប្រើប្រាស់ភាសាបារាំង បានជួបប្រជុំគ្នានៅរាជធានីភ្នំពេញ នាថ្ងៃទី១៥ និងទី១៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២៦ ក្នុងឱកាសនៃកិច្ចប្រជុំកំពូលហ្វ្រង់កូហ្វូនីលើកទី២០,

ដោយបញ្ជាក់អះអាងជាថ្មី នូវការប្រកាន់ខ្ជាប់របស់យើងចំពោះគុណតម្លៃរបស់ហ្វ្រង់កូហ្វូនី ជាអាទិ៍ គុណតម្លៃនៃភាពចម្រុះផ្នែកវប្បធម៌និងភាសា នៃកិច្ចសន្ទនា នៃសាមគ្គីភាព នៃសន្តិភាព និងនៃការយោគយល់គ្នាទៅវិញទៅមក;

ដោយរំឭកអំពីសារៈសំខាន់នៃការគោរពច្បាប់អន្តរជាតិ ព្រមទាំងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិនានាពាក់ព័ន្ធនឹងការការពារបេតិកភណ្ឌវប្បធម៌ និងការលើកកម្ពស់ភាពចម្រុះនៃវិញ្ញត្តិវប្បធម៌ ព្រមទាំងអនុសាសន៍របស់អង្គការយូណេស្កូអំពីក្រមសីលធម៌នៃបញ្ញាសិប្បនិម្មិត។

ដោយបញ្ជាក់អះអាងជាថ្មីផងដែរ អំពីការប្រកាន់ខ្ជាប់របស់យើងចំពោះដំណោះស្រាយវិវាទដោយសន្តិវិធី ស្របតាមច្បាប់អន្តរជាតិ សន្ធិសញ្ញានិងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធនានា ព្រមទាំងគោលការណ៍នៃធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ;

ដោយរំឭកថា បេតិកភណ្ឌវប្បធម៌រូបីនិងអរូបី គឺជាមរតកសកល ដែលពោរពេញដោយការចងចាំ អត្តសញ្ញាណ និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់ប្រជាជន ហើយដែលរួមចំណែកដល់កិច្ចសន្ទនារវាងគ្រប់ប្រភេទវប្បធម៌ទាំងអស់ ការបង្រួបបង្រួមសង្គម ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព ព្រមទាំងការផ្សារភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាជននិងប្រជាជននៃគ្រប់ជាតិសាសន៍;

ដោយសម្តែងនូវក្តីព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំង នៅចំពោះមុខការគំរាមកំហែងដែលកាន់តែមានសន្ទុះកើនឡើងមកលើបេតិកភណ្ឌវប្បធម៌នៅក្នុងតំបន់ជាច្រើននៃពិភពលោក ជាពិសេសការបំផ្លិចបំផ្លាញ ការជួញដូរខុសច្បាប់ ផលវិបាកនៃជម្លោះប្រដាប់អាវុធ និងគ្រោះមហន្តរាយ ព្រមទាំងផលប៉ះពាល់ពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ នគរូបនីយកម្មដែលគ្មានការគ្រប់គ្រងត្រឹមត្រូវ និងកត្តាផ្សេងៗទៀត ដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ការអភិរក្ស ការលើកតម្លៃ និងការផ្ទេរបេតិកភណ្ឌទៅកាន់ជនជំនាន់ក្រោយ;

ដោយសម្តែងនូវសាមគ្គីភាពរបស់យើង ជាមួយបណ្តារដ្ឋដែលកំពុងប្រឈមមុខនឹងស្ថានភាព

ដែលបេតិកភណ្ឌរបស់ខ្លួនកំពុងទទួលរងការខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរ ជាពិសេស ទីតាំងបេតិកភណ្ឌដែលបានចុះបញ្ជីជាបេតិកភណ្ឌពិភពលោក ព្រមទាំងជាមួយសហគមន៍ដែលជាអ្នកថែរក្សាបេតិកភណ្ឌទាំងនោះ និងដែលខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីការពារ អភិរក្ស លើកតម្លៃ និងផ្ទេរបេតិកភណ្ឌទាំងនោះទៅកាន់ជនជំនាន់ក្រោយ;

ដោយចូលរួមព្រួយបារម្ភ ចំពោះការវិវត្តយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ដែលបានធ្វើឱ្យវិស័យវប្បធម៌ប្រែប្រួលបែបអវិជ្ជមានយ៉ាងខ្លាំងមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ដោយអាចបង្កឱ្យមានហានិភ័យក្នុងន័យធ្វើឱ្យវប្បធម៌ និងភាសា បាត់បង់នូវភាពចំរុះរបស់ខ្លួន,

ដោយរំឭកអំពីតួនាទីរបស់ហ្វ្រង់កូហ្វូនី ក្នុងការការពារ និងលើកកម្ពស់ភាពចម្រុះនៃវប្បធម៌ ជាអាទិ៍សកម្មភាពរបស់ហ្វ្រង់កូហ្វូនី ក្នុងការធ្វើឱ្យមាតិការវប្បធម៌ជាភាសាបារាំងងាយស្រួលរកឃើញ និងដោយយល់ដឹងច្បាស់អំពីផលប៉ះពាល់នៃការវិវត្តបច្ចេកវិទ្យា ទៅលើបេតិកភណ្ឌអរូបី និងភាពច្នៃប្រឌិតរបស់មនុស្ស;

ដោយបញ្ជាក់សារជាថ្មី អំពីតួនាទីដ៏សំខាន់របស់អង្គការយូណេស្កូក្នុងការពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការវប្បធម៌អន្តរជាតិ ជាពិសេសតាមរយៈការចែករំលែកចំណេះដឹង ការពង្រឹងសមត្ថភាពជាតិ និងការប្រមូលផ្តុំជំនាញវិជ្ជាជីវៈ ដើម្បីបម្រើដល់ការការពារ និងការលើកតម្លៃបេតិកភណ្ឌ។

១. យើងសូមអំពាវនាវ៖

ក). ឱ្យមានការពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ ដើម្បីការពារ អភិរក្ស ជួសជុលនិងស្តារបេតិកភណ្ឌវប្បធម៌ឡើងវិញ;

ខ). ឱ្យមានការគាំទ្រដល់គ្រប់បណ្តារដ្ឋដែលកំពុងជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈម ដែលគំរាមកំហែងដល់បេតិកភណ្ឌវប្បធម៌របស់ខ្លួន;

គ). ឱ្យមានការលើកកម្ពស់ការផ្ទេរចំណេះដឹង ប្រពៃណី និងបេតិកភណ្ឌអរូបីទៅកាន់យុវជនជំនាន់ក្រោយ ដោយលើកទឹកចិត្តឱ្យយុវជនក្លាយជាតួអង្គដែលចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការអភិរក្សបេតិកភណ្ឌទាំងនេះ;

ឃ). ឱ្យមានការលើកទឹកចិត្តដល់ការដោះដូរទៅវិញទៅមកនូវជំនាញ នូវការបណ្តុះបណ្តាល និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការក្នុងការធ្វើឌីជីថលភាវូបនីយកម្មនៃបេតិកភណ្ឌ និងក្នុងការប្រើប្រាស់បញ្ញាសិប្បនិម្មិតប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវក្នុងវិស័យវប្បធម៌ ដើម្បីធ្វើឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើងនូវការចងក្រងឯកសារ ការអភិរក្សនិងលើកតម្លៃបេតិកភណ្ឌ ដោយគោរពភាពចំរុះវប្បធម៌និងកម្មសិទ្ធិបញ្ញា;

ង). ឱ្យមានការលើកកម្ពស់ឧស្សាហកម្មវប្បធម៌ និងឧស្សាហកម្មច្នៃប្រឌិត ជាអាទិ៍តាមរយៈការគាំទ្រសហគ្រាសទើបបង្កើតថ្មី ប្រកបដោយនវានុវត្តន៍ក្នុងវិស័យវប្បធម៌និងសេដ្ឋកិច្ចច្នៃប្រឌិត ឱ្យទៅជាមធ្យោបាយជំរុញកិច្ចសន្ទនា ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព និងការផ្សារភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាជននិងប្រជាជន;

ច). ឱ្យមានការពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ ដើម្បីបង្ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការជួញដូរខុសច្បាប់នូវសម្បត្តិវប្បធម៌ រួមទាំងវត្ថុបុរាណ ព្រមទាំងដើម្បីជំរុញការបញ្ជូនត្រឡប់ ឬការប្រគល់ជូនប្រទេសដើមវិញ ស្របតាមច្បាប់អន្តរជាតិ និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិនានាដែលអាចអនុវត្តបាន ជាអាទិ៍តាមរយៈកិច្ចសន្ទនា និងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងរដ្ឋពាក់ព័ន្ធ។

ឆ). ឱ្យមានការពង្រឹងសមត្ថភាពជាតិក្នុងការបង្ការ ការគ្រប់គ្រងហានិភ័យ និងការឆ្លើយតបចំពោះការគំរាមកំហែងដែលប៉ះពាល់ដល់បេតិកភណ្ឌវប្បធម៌ ជាអាទិ៍ក្នុងអំឡុងពេលមានវិបត្តិ គ្រោះមហន្តរាយ ឬជម្លោះ។

២. ជាចុងក្រោយ **យើងសូមបញ្ជាក់ជាថ្មីថា** ការការពារនិងការលើកតម្លៃបេតិកភណ្ឌវប្បធម៌ ការលើកកម្ពស់ភាពចម្រុះផ្នែកវប្បធម៌និងភាសា កិច្ចសន្ទនារវាងប្រជាជននិងប្រជាជន ព្រមទាំងការដោះស្រាយវិវាទដោយសន្តិវិធី ស្របតាមច្បាប់អន្តរជាតិ និងគោលការណ៍ធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាជាតិ គឺជាសសរស្តម្ភដ៏សំខាន់សម្រាប់សន្តិភាព សម្រាប់ការយោគយល់គ្នាទៅវិញទៅមក សម្រាប់ស្ថិរភាពនិងវិបុលភាពសង្គម ព្រមទាំងសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាពទាំងនៅក្នុងសហគមន៍ហ្វ្រង់កូហ្វូនី និងនៅទូទាំងពិភពលោក។

****

APPEL DE PHNOM PENH

20e Sommet de la Francophonie, Phnom Penh, Royaume du Cambodge, les 15 et 16 novembre 2026

« Protection du patrimoine culturel et promotion de la diversité culturelle »

Nous, Chefs d'État et de gouvernement des pays ayant le français en partage, réunis à Phnom Penh les 15 et 16 novembre 2026 à l'occasion du 20e Sommet de la Francophonie,

Réaffirmant notre attachement aux valeurs de la Francophonie, notamment la diversité culturelle et linguistique, le dialogue, la solidarité, la paix et la compréhension mutuelle ;

Rappelant l'importance du respect du droit international ainsi que des conventions internationales relatives à la protection du patrimoine culturel et à la promotion de la diversité des expressions culturelles ainsi que la Recommandation de l'UNESCO sur l'éthique de l'intelligence artificielle ;

Réaffirmant également notre attachement au règlement pacifique des différends, conformément au droit international, aux traités et conventions internationales pertinents ainsi qu'aux principes de la Charte des Nations Unies ;

Rappelant que le patrimoine culturel matériel et immatériel constitue un héritage universel, porteur de mémoire, d'identité et de dignité des peuples, et qu'il contribue au dialogue entre les cultures, à la cohésion sociale, au développement durable ainsi qu'au rapprochement entre les peuples ;

Exprimant notre profonde préoccupation face aux menaces croissantes qui pèsent sur le patrimoine culturel dans plusieurs régions du monde, notamment les destructions, les trafics illicites, les conflits armés ainsi que les catastrophes naturelles, les effets du changement climatique, de l'urbanisation non maîtrisée et les autres facteurs susceptibles d'en compromettre la préservation, la valorisation et la transmission aux générations futures ;

Exprimant notre solidarité envers les États confrontés à des situations affectant leurs patrimoines culturels, en particulier les sites inscrits au Patrimoine Mondial de l'UNESCO, ainsi qu'envers les communautés qui en sont les gardiennes et qui œuvrent à leur sauvegarde, à leur mise en valeur, et à leur transmission ;

Partageant une préoccupation commune face à l'évolution rapide des technologies numériques, lesquelles ont bouleversé comme jamais le secteur de la culture en faisant craindre des risques d'homogénéisation culturelle et d'uniformisation linguistique :

Rappelant le rôle de la Francophonie dans la protection et la promotion de la diversité culturelles, notamment ses actions envers la découvrabilité des contenus

culturels francophones et conscients de l'impact de l'évolution technologique sur le patrimoine immatériel et la créativité humaine ;

Réaffirmant le rôle essentiel de l'UNESCO dans le renforcement de la coopération culturelle internationale, notamment par le partage des connaissances, le renforcement des capacités nationales et la mobilisation des expertises au service de la protection et de la valorisation du patrimoine :

1. ***Appelons*** *à :*
   a) renforcer la coopération internationale en faveur de la protection, de la sauvegarde et de la restauration du patrimoine culturel ;
   b) soutenir les États confrontés à des défis menaçant leurs patrimoines culturels ;
   c) promouvoir la transmission des savoirs, des traditions et du patrimoine immatériel auprès des jeunes générations, en les encourageant à devenir des acteurs engagés de leur préservation ;
   d) encourager les échanges d'expertise, les programmes de formation et la coopération en matière de numérisation du patrimoine et d'utilisation responsable de l'intelligence artificielle dans le domaine culturel, afin d'améliorer la documentation, la conservation et la valorisation du patrimoine, dans le respect de la diversité culturelle et des droits des créateurs ;
   e) promouvoir les industries culturelles et créatives, notamment en soutenant les jeunes entreprises innovantes dans le domaine de la culture et de l'économie créative, comme vecteurs de dialogue, de développement durable et de rapprochement entre les peuples ;
   f) renforcer la coopération internationale pour prévenir et combattre le trafic illicite des biens culturels, y compris des antiquités, et favoriser leur retour ou leur restitution à leur pays d'origine, conformément au droit international et aux conventions internationales applicables, notamment par le dialogue et les accords entre les États concernés ;
   g) renforcer les capacités nationales en matière de prévention, de gestion des risques et de réponse aux menaces pesant sur le patrimoine culturel, notamment en période de crise, de catastrophe ou de conflit.

2. ***Réaffirmons*** enfin que la protection et la valorisation du patrimoine culturel, la promotion de la diversité culturelle et linguistique, le dialogue entre les peuples ainsi que le règlement pacifique des différends, conformément au droit international et aux principes de la Charte des Nations Unies, constituent des piliers essentiels de la paix, de la compréhension mutuelle, de la stabilité et de la prospérité des sociétés et du développement durable, tant dans l'espace francophone que dans le monde.

PHNOM PENH APPEAL

20th Summit of the Francophonie, Phnom Penh, Kingdom of Cambodia, 15–16 November 2026

"Protection of Cultural Heritage and Promotion of Cultural Diversity"

We, Heads of State and Government of the countries sharing the French language, gathered in Phnom Penh on 15 and 16 November 2026 on the occasion of the 20th Summit of the Francophonie,

Reaffirming our commitment to the values of the Francophonie, in particular cultural and linguistic diversity, dialogue, solidarity, peace and mutual understanding;

Recalling the importance of respect for international law, as well as international conventions relating to the protection of cultural heritage and the promotion of the diversity of cultural expressions, and the UNESCO Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence;

Also reaffirming our commitment to the peaceful settlement of disputes, in accordance with international law, relevant international treaties and conventions, and the principles of the Charter of the United Nations;

Recalling that tangible and intangible cultural heritage constitutes a universal legacy, embodying the memory, identity and dignity of peoples, and contributes to intercultural dialogue, social cohesion, sustainable development and the rapprochement of peoples;

Expressing our deep concern at the growing threats facing cultural heritage in several regions of the world, including destruction, illicit trafficking, armed conflicts, natural disasters, the effects of climate change, uncontrolled urbanization, and other factors that may jeopardize its preservation, safeguarding and transmission to future generations;

Expressing our solidarity with States facing situations affecting their cultural heritage, in particular sites inscribed on the UNESCO World Heritage List, as well as with the communities that are its custodians and work to safeguard, promote and transmit it;

Sharing a common concern regarding the rapid evolution of digital technologies, which have transformed the cultural sector as never before, giving rise to concerns about the risks of cultural homogenization and linguistic uniformity;

Recalling the role of the Francophonie in protecting and promoting cultural diversity, particularly through its efforts to enhance the discoverability of Francophone cultural content, and **being aware** of the impact of technological developments on intangible heritage and human creativity;

Reaffirming the essential role of UNESCO in strengthening international cultural cooperation, notably through knowledge-sharing, national capacity-building and the mobilization of expertise in support of the protection and promotion of cultural heritage;

1. We call for:

a) strengthening international cooperation in favor of the protection, safeguarding and restoration of cultural heritage;

b) supporting States facing challenges that threaten their cultural heritage;

c) promoting the transmission of knowledge, traditions and intangible cultural heritage to younger generations, while encouraging them to become actively engaged in its preservation;

d) encouraging exchanges of expertise, training programs and cooperation in the digitization of heritage and the responsible use of artificial intelligence in the cultural field, with a view to improving the documentation, conservation and promotion of heritage, while respecting cultural diversity and the rights of creators;

e) promoting cultural and creative industries, particularly by supporting innovative start-ups in the fields of culture and the creative economy, as drivers of dialogue, sustainable development and closer relations among peoples;

f) strengthening international cooperation to prevent and combat the illicit trafficking of cultural property, including antiquities, and to facilitate their return or restitution to their countries of origin, in accordance with international law and applicable international conventions, including through dialogue and agreements between the States concerned;

g) strengthening national capacities for the prevention, risk management and response to threats to cultural heritage, particularly in times of crisis, disaster or conflict.

2. We reaffirm, finally, that the protection and promotion of cultural heritage, the promotion of cultural and linguistic diversity, dialogue among peoples, as well as the peaceful settlement of disputes in accordance with international law and the principles of the Charter of the United Nations, constitute essential pillars of peace, mutual understanding, stability and prosperity of societies and sustainable development, both within the Francophone world and throughout the world.

****